

g l a s

slovenske kulturne akcije

Leto VI. - 19 VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 15.10.1959

Paul Claudel "OZNANJENJE MARIJINO"

Ob bližnji slovenski uprizoritvi Paul Claudelovega "Oznanjenja Marijinega", visoke hvalnice Milosti in Dobrote, skušamo v naslednjem opozoriti na nekatere osnovne silnice te katoliške dramske umetnine. Le-té naj gledalcu približajo globino in veličino Claudelove stvariteljske sile in naj ga skušajo pripraviti na predstavo samo.

Dejanje v "Oznanjenju" se z alegoričnim vzponom pleče v 15. stoletju, v Franciji, usuznjeni tujcu in vojni. V mističnem čaru, ki ga Claudel mojstrsko posreduje gledalcu, smo priče dvojnemu čudežu. Violaine; vzvišena nosilka mističnega dejanja, v istinitem in nezadržnem navalu najčistejše krščanske ljubezni do bližnjega poljubi gobavega stavbenika-umetnika Petra Craenskega, ki je podoba trpeče Cerkev, in sprejme nase njegovo gorje: s poljubom sama okužena z gobami ("drugih bolečino sem nase vzela...") je zdaj žrtev podle klevete lastne sestre, ki doseže, da jo zavrže tudi zaročenec v sumu, da ga je varala z gobavim stavbenikom. Violaine, od vseh zavržena, se zateče v samoto, kjer v skalni votlini, v popolni zapuščenosti umira dolga leta, v odpuščanju vsem, ki so ji krivico storili, v zadoščenju Bogu za razdvojenost Cerkev, za nesložno krščanstvo, za usužnjeno Francijo... A sad njene visoke žrtve je blagoslov Milosti: na sveto noč, ob valovanju angelskih glasov tudi nesrečna Violaine doživi polnost Milosti, ki jo je angel pozdravljal v Mariji v uri Oznanjenja. Medtem ko božični zvonovi slave nedopovedljivo skrivnost Svete noči, zadone iz bližnjega gozda, kot glasnice drugega čudeža vseobsegajoče božje Dobrote, srebrne trobente: po kraljevski cesti vodi neznatna pastirica Ivana Orleanska v Reims francoskega kralja, da ga okrona za kralja Francije, ki jo je na klic od zgoraj rešila sovražnikov in spet zedinila...

Zaplet in razplet dramskega dejanja se v "Oznanjenju" v ničemer ne odmika od neposredne stvarnosti dogodkov, likov, podob, besed svoje dobe. A vendar nam Claudel istočasno z genialnim mojstrstvom tké dejanje v živi obliki srednjeveškega "misterija".

Violaine, kakršno nam je ustvaril Claudel, je živa podoba globoke resnice, kako je trpljenje ne zgolj kazen za greh, marveč še vse bolj

(Dalje na 4. str.)

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA Gledališki odsek

Dvanajsti kulturni večer bo v soboto dne 24. oktobra 1959 ob 19. uri v dvorani sester frančiškank, Arroyo 909

Gledališka predstava

Paul Claudel

MARIJINO OZNANJENJE

Ponovitev v nedeljo 25. oktobra 1959 ob 18. uri istotam.

(Glej oglas na 4. strani)

Peto leto delovanja Slov. kult. akcije gre h koncu in enako zaključujemo šesto sezono kulturnih večerov in prireditev. Soglasni smo, da je kulturno delo potrebno; kritika je ugotavljala sproti kvalitetni pomen naših knjižnih izdaj, revij in večerov. Toda to ni vse: dosegli smo še več. Ne ustvarjamo samo za tiste tihe ure obiskanja, ko se zatopimo v knjigo, vrednotimo umetnino, sledimo vzponom znanosti.

Gre za mnogo več: kakor ohranja bogato duhovno življenje človeka v ravnotežju v njegovi notranjosti, tako nas zunanji kulturni uspehi ohranjajo na višini na zunanaj, pred nami samimi in pred sveotm. In to je danes v času tolikega napredka tudi potrebno.

Brž žrtev ni sadov: sodeluj in žrtvuj tudi ti in podpri Slov. kult. akcijo z vplačilom jubilejne naročnine!

TISKA SE:

DANTE

BOŽANSKA KOMEDIJA

I. del

P E K E L

Prvedel Tine Debeljak

Naročnino

za peti letnik knjižne založbe morete plačevati tudi v obrokih. Pohitite — cene v tiskarski stroki še vedno rastejo in s takojšnjim plačilom nam omogočite mnogo, na pr. nakup papirja.

TARIFA REDUCIDA
Concesión 6228

Registro Nacional
de la Propiedad Intelectual
Nº 624770

PREDAVANJE O PICASSU

— Deseti kulturni večer je bil v petek 9. oktobra v dvorani Slovenske hiše. Prireditev je bila v okviru Likovnega odseka in večer je otvoril vodja odseka g. Marijan Marolt. Pred številnimi navzočimi je pozdravil predavatelja večera g. Milana Volovška, ki je prihitel iz Cordobe, da poda sliko o umetniku, ki se je v našem stoletju na polju slikarstva postavil na prvo mesto, o Pablo Picassu.

Predavatelj je orisal življenjsko in umetniško pot Picassa od njegovih mladostnih začetkov v Barceloni proti koncu prejšnjega stoletja pa do njegovih poslednjih del. Slike so nazorno pojasnjevale pot umetnika, ki je šel skozi več dob, ker je duh, ki se nikjer ne ustavlja in odkriva vedno znova. Zato je zanj značilna prva doba, ko se začenja odmikati od impresionizma in kmalu po prihodu v Pariz ustvari prvo delo nove dobe, ne samo svoje, ampak tudi svetovne — prvo delo kubizma. Sledijo spet nove dobe poskusov, ekspresionizma, (ki v Franciji ni našel takih odmevov in oblik, kakor v Srednji Evropi), se bližal novim časom čisto po potih samo svoje močne umetniške individualnosti, dokler ni z nekaterimi deli prišel do tistega, kar skušajo nekateri razlagati pri njem kot abstraktno umetnost. V slikarski umetnosti je sam zase in tolika osebnost, kakor so v drugih panogah umetnosti drugi njegovi veliki sodobniki, ki so že po nastopu postali klasiki (v poeziji García Lorea).

Ob koncu je predavatelj dodajal še razna pojasnila v debati, ki je bila obsežna. Izredno prav je prišla tudi naprava, ki je omogočala reprodukcijo slik na platnu. Za zaključek se je vodja večera iskreno zahvalil predavatelju za lepi večer, navzoči pa so z obilnim aplavzom pokazali, kako prijeten jim je bil večer in kako je podana snov zagrabila.

KONCERT A. KRALJ IN FINKOVIH

— Enajsti kulturni večer je bil v okviru Glasbenega odseka, ki je pripravil koncert gđc. Ančice Kralj, pianistke in kvarteta Finkovih. Prireditev je bila v soboto 10. oktobra 1959 in sicer v dvorani katoliške univerze (Institut Superior de Cultura Religiosa) v ulici Rodríguez Peña 1054.

Značilnost letošnje prireditve je bila v tem, da se je izkazalo, kako prireditve glasbenega odseka rastejo po obliki, in še bolj po vsebini. Koncerti postajajo izrazito komornega značaja in spored zajema vedno globlje; skrbno je pripravljen po dobah glasbenega ustvarjanja, po izvornih delih in jih vključuje kot novitete. Tako se more spremljati razvoj nastopajočih in kvaliteta novih kompozicij. Tudi na zunaj se je organizacija večera izvedla tako, da postajajo ti večeri pravi višek v sezoni prireditvev Slovenske kulturne akcije.

Pianistka gđc. Ančica Kralj je izvajala dela Granadosa (Danza Española No. 5), Albeniza (Asturias), Ginastere (Danza de la moza do-

CLAUDELOV UNIVERZALIZEM

Prvi osnutki Marijinega oznanjenja segajo v leto 1890, torej kmalu potem, ko je Claudel doživel svoje veliko srečanje z Bogom v pariški katedrali Notre Dame v letu 1886. Pesniška pot je šla v trdno smer, nastajale so drame in Marijino oznanjenje je po l. 1892 šlo skozi več preosnov in sprememb. Ves svet je že poznal Claudela, ko v Franciji še v letih 1930 in pozneje niso upali dajati na oder njegovih dram. Apoteozo je doživljalo Marijino oznanjenje šele v letih po drugi svetovni vojni, ka je Jean Barrault odkrival genialnost Claudelove dramatike. Mimo Claudela tudi že ni več mogla Akademija in François Mauriac je bil tisti, ki je, dasi skoraj za generacijo mlajši, spregovoril pod oboki kupole akademije sprejemno besedo nemu največjih duhov našega časa.

Za sveto leto 1955 je Paul Claudel skupno s skupino Comédie Française poromal v Rim in pred papežem Pijem XII. je bilo delo v celoti recitirano. Po izvedbi je papež pristopil h Claudelu in mu čestital — "geniju XX. stoletja", kakor je sam izrazil. Življenjski lok Paula Claudela zajema skoraj celo stoletje; rodil se je l. 1868 in umrl skoraj na pragu devetdesete obletnice v drugi polovici našega stoletja. Njegov genij nosi oznake za vse stoletje, kakor da bi še ostala desetletja nosila in dolgovala njemu svoj obraz in vsebino.

Do univerzalizma našega časa je hodila svetovna literatura po dvojni poti. Sredi 19. stoletja je Francijo zajel val pozitivizma, ki se je v literaturi skušal izoblikovati v naturalizem. Človek je postajal središče stvarstva in vse je bilo razločljivo, vse jasno. Svet se je kazal v svoji pravi luči in umetnik je po realizmu krenil samo v jasnejše barve; zunanost ni bila zadostna za risanje človekove vsebine. Pero je postajalo secirni nož, ki je greblo v brezna človeške bede in krivice sveta. Že samo krotka misel na romantiko je bila naturalistom smrtni greh; Zola je napravil iz pisatelja kemični laboratorij in napovedovalci socialističnega dinamizma so že videli pohod revolucij, ki bodo izdelale nove osnove univerzalizma, kjer bo človek res vladar in v vsem najvišji zakonodajalec.

Ko so v svetu sprejemali novi evangelij naturalizma kot poslednjo besedo v analizi človeka in njegove duše (in še danes se ponekod ohranja naturalizem kot edini pravoverni izraz), se je v Franciji že sprožila nova smer in na začetku tega gibanja stojita imeni dveh pisateljev, ki sta si tudi po letih rojstva čisto blizu: Marcel Proust in Paul Claudel. Proust je le tri leta mlajši od Claudela — in vendar je med njima zrastel cel svet nasprotij in prepadov. Proust je v prvem desetletju našega stoletja (okr. 1910) zablestel kot meteor na nebu svetovne literature; postal je ustanovitelj nove literarne šole, v nekaj letih zavladal in njegov prestol so postavili šele potem, ko je bil že mrtev. Proust je iznašel nov svet v človeku, odkril je njegovo notranjost in oznanil, da je človek v svoji notranjosti — univerzum zase. Vsak posameznik nosi ves svet v sebi. Zaprl se je v svojo sobo, jo spremenil v pravo samostansko celico, pustil štiri stene gole, nikdar ni odgrnil zaves soncu — in pisal svojo trilogijo A la Recherche du Temps perdu. Nastajala je doba psihološkega romana, psihoanaliza mnogo prej, predno je Freud prodril s svojimi odkritji. Proustovo delo je zakrilo obzorje vsemu drugemu, bilo proglašeno za edino pravilno reakcijo naturalizmu in simbolizmu, se nadaljevalo v našo dobo v delih Andreja Gida, Montherlanta, Giraudouxa in se ohranja v delih Sartra in Camusa. Ko so po drugi svetovni vojni na zapadu odkrili Kafko, se je ta smer

psihanalitičnega romana še okrepila in je zlasti v nekaterih delih ameriških avtorjev dosegla svoj višek.

Ko je Paul Claudel objavljala svoja prva dela, zanj ni bilo odmeva v francoskih dušah. Bili so časi po Dreyfusovi aferi in katolicizem je bil spet potisnjen med tiste elemente, ki so stalni stebri reakcije. Iz Claudelovih prvih pesmi in dram je zavel nov duh katolištva, ki je bil sumljiv na vse strani. Na desni ga je sumničela Action française zaradi prevelike vdanosti Rimu, na levi so ga zavračali zaradi teološke mračnosti in zaverovanosti v dogme.

Zanj ni bilo možnosti, da bi uspel v Franciji tistih let. Prve drame so začeli uprizarjati v Nemčiji, kjer so ga skušali proglasiti za glasnika ekspresionizma. Postal je diplomatski uradnik in začeli so ga pošiljati v razne dele sveta — sam pravi, da je zagledal svet naenkrat kot univerzum, ki ga je treba dvigniti iz njegovih tečajev in ga — prevrednotiti, posvetiti. Začel je prav ob začetkih stvarjenja, prehodil pot odreševanja in nazadnje pristal — v notranjosti človeka. Ta je v sebi bogata, svetla zaradi prečiščene resnice, ki je last človekove duše. Res je: človek je nosilec, glasnik največjega univerzuma, je univerzalen, ker ga je takega ustvaril — Bog. Proust je odšel na iskanje časov, ki so bili izgubljeni; ustvaril je čudovito galerijo umetnin, načel je rano, vsebina pa je ušla. Claudelu je vsak hip življenja dragocenost; vedno in povsod začetek, geneza se obnavlja in krona vsega je vsakodnevna Kalvarija, da se v svetosti ohranja vse, kar je ustvarjeno.

Zato je Marijino oznanjenje pesem ljubezni in žrtvovanja, sveto nihanje med nebom in zemljo, kjer človeška duša ne more najti miru, če se ne zave svoje univerzalne veljave. Pri Kristofu Kolumbu, drugi veliki Claudelovi pesnitvi, ne bo človek odšel samo na odkrivanje novih kontinentov, novih svetov; vsak hip Bog v njem odkriva novo Ameriko — vse je večna himna spoznavanja Boga in njegove dobrote. Pri Proustu je univerzum potopljen navznoter, pri Claudelu je svetel in poln, odprt navzven in nima konca, vedno poln luči in barve luči dobivajo mistično vsebino.

Claudelov univerzalizem je zajel korak s tistim, kar je nazivala že antična drama in ustvarjala tisto, kar je klasično v svetovni literaturi. V Franciji je Claudelov teater nadaljevanje Racinovega odra; pri Racinu so vidne osnove janzenizma. Claudel je ves rimski, ves — katoliški. Klasiki s svojimi deli ne umirajo, ostajajo vsemu človeštvu kot najvišji spomeniki. In zanje čas nima več nobene veljave; enako so moderni danes, kakor so bili včeraj in bodo jutri — vedno, dokler bo svet — svet. Claudelovim delom so pisali glasbeno spremljavo komponisti, ki jih šteje moderna glasba med svoje avantgardiste: Honegger in Milhaud. Na oder ga morajo dajati režiserji, ki so danes najbolj sodobni in scena je polna najmodernejših rekvizitov.

Univerzalizem je pri Claudelu osnova vsega, pretresa človeka v duši in svet v njegovih koreninah in ga posvečuje.

Genij XX. stoletja je hkrati genij vseh časov, vseh stoletij. Lok od Prousta do Claudela samo nakazuje, kolikšen je razpon, ki ga v celoti nosi sodobno človeštvo v sebi. In vsebina je tolikšna, da jo more oblikovati le univerzalni genij.

R. J.

nosa), Debussyja (Jardins sous la pluie), in Rahmaninova (Preludij, op. 3). — Kvartet Finkovih pa je podal Petelina Gallusa (Gebet in Todesnot) in Geržiniča (Cest brezupnih slast, prvič izvajano). Baritonist Božo Fink je podal Schuberta (Wohin?), Debussyja (Les Cloches, Romance) in Geržiniča (Jesenska pesem, prvič izvajano); tercet sester Finkovih je izvajal a capella Schumannna (Triolet, op. 114 No. 2 in Absence, op. 29, No 2), Paribenija (Tenzzone di fontane) in Adamiča (Na Jurjevo). Kvartet je zaključil spored z izvedbo narodnih v priredbi A. Geržiniča (Lepa je pomlad). Pri klavirju je spremljal A. Geržinič.

Ugledni dnevnik "Argentinisches Tageblatt" je dne 13. X. objavil kritiko o koncertu, ki ga je napisal njegov stalni glasbeni sodelavec G. K(neppler). Prinašamo prevod:

"Koncert "Slovenske kulturne akcije": Pod imenom "Acción Cultural Eslovena" so se združili člani te narodne skupine z namenom, da kulturno delujejo na najrazličnejših popriščih. "Glasbeni odsek" tega združenja je priredil v dvorani Instituta Superior de Cultura Religiosa koncert z raznolikim sporedom. Mladi pianistki Ančici Kralj je pripadla malo hvaležna naloga "prvega nastopa v vrsti izvedb", vendar jo je rešila očarljivo in z okusom. V tehničnem pogledu je dosegla visoko stopnjo, le v izbiri tempa ni vse uspelo, kot bi bilo želeli: od Debussyjevih "Jardins sous la pluie" bi pričakovali bolj "strumnega" dežja in Granadosovi "Danza Española No. 5" je dala —verjetno zaradi začetne nervoznosti— preveč prost ritem. Najbolje so uspeli Albénizova "Asturias", Ginasterova "Danza de la moza donsa" in z žensko rahločutnostjo podani "Preludij v cis-molu" Rahmaninova.

Ostali del sporeda so izvedli pevsko nadarjeni Finkovi, ki so se združili v vokalni kvartet. Moški član te izredno muzične družine Božidar Fink nam je kot solist z mehkim in prijetnim baritonskim glasom posređoval Schubertovo "Wohin?", dve Debussyjevi pesmi in v slovenščini "Jesensko pesem", izhajajočo iz romantičnega čustvenega sveta, izpod peresa spremljajočega pianista Alojzija Geržiniča. Tri sestre Finkove so s polnim občutjem in v čisti intonaciji podale dve Schumannove pesmi, slovensko "Na Jurjevo" E. Adamiča in ljubko pesmico "Tenzzone di fontane" Italijana Giulia Cesarja Paribenija. Razumljivo je, da je združeni vokalni kvartet treh sester in brata učinkoval v svojčju posebno privlačno; v tej zasedbi smo čuli žlahtno "Molitev v smrtni stiski" Orlando di Lassovega sodobnika Jakoba Gallusa, katerega prvotno ime je bilo Jakob Petelin ali Jakob Handl, in samoraslo zborovsko delo "Cest brezupna slast" A. Geržiniča, ki je vse te skladbe, kolikor niso bile zapete "a cappella", spremljal na klavirju.

Za zaključek so zazvene v izvedbi vokalnega kvarteta nekatere slovenske narodne pesmi, ki ne morejo zatajiti bližnje meje s sosednjo Avstrijo. Naj na robu s priznanjem poudarim, da odgovarja natis vseh pesemskih besedil v programu najboljšim evropskim tradicijam.

Poslušalci so vse izvedbe nagradili s krepkim in prisrčnim ploskanjem."

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Gledališki odsek

Sobota 24. oktobra ob 19 uri, nedelja 25. oktobra od 18 uri
na odru kolegija Frančiškanskih misijonark Marijinih,
Arroyo 909 (Arroyo in Suipacha 1400,) Capital

Paul Claudel

OZNANJENJE MARIJINO

Misterij v štirih dejanjih z uvodno igro

Poslovenil Anton Debeljak

Režiser, Nikolaj Jeločnik — Glasba, Alojzij Geržinič in kvartet
Finkovih — Scenograf arh. Marijan Eiletz.

Igrali bodo: Tinca Glavan, Marija Kutnar Jeločnikova, Nataša
Zajc Smersujeva, Nikolaj Jeločnik, Maks Nose in Jože Rus.

Vstopnice po 30.— in 20.— pesov v predprodaji v Dušnopastirski pisarni na Ramón Falcón 4158, Capital, in v trgovini "Vesna", Bolívar 593, Ramos Mejía. Poč ure pred predstavo pa pri blagajni.

Vrste so numerirane.

Opozorjamo, da premore dvorana za vsako predstavo samo 250 sedežev. Predstavi bosta točno ob napovedani uri zaradi hišnega reda v samostanu.

(Dalje s 1. str.)

znamenje posebne božje naklonjenosti, vzvišen klic izbranim dušam k visokim ciljem. Violaine v darovanju in odpovedi je zgled, kako edinole križ — žrtvovanje iz ljubezni, radovoljno in po svobodni odločitvi sprejeto — zmore ubogo človeško bitje preustvariti do poslednjega vlakna ter slabiča spremeniti v heroja. Hkrati s hvalnico lepote in nadnaravni bogatiji žrtve, ki so je polni celo tisti, katerih dejanja so plod zlobe in krivičnosti, pa nam v "Oznanjenju" zapoje Claudel simfonijo najlepšim človeškim opraviлом: dobro delo kmetovanja, ki nam prinaša vsakdanji kruh in hkrati božji Kruh svetega obhajila, pa stavbarstvo božjih dvorov, vzvišenih katedral, ki so shranilo molitve in božjega usmiljenja. Takisto slavi Claudel skoraj liturgično ubranost štirih letnih časov in blagoslov žetve in zdravo hotenje po poštem opraviлом. Visoko stoje družina in zemlja in učitelj in učenec. Res nam pesnik kaže vso šibkost in revščino človekovo, njegovo mesenost in grešna nagnjenja; a res je tudi, da to stori z največjim spoštovanjem do vekovite resnice, da Bog sam človeka ni zavrgel, marveč ga je prav z učlovečenjem Besede odrešil in mu pripravil poveličanje ob vstajenju mesa.

Ko Gledališki odsek predstavlja "Oznanjenje Marijino", v prevodu pokojnega pesnika Antona Debeljaka, se zaveda vzvišenosti umetnine. Poln resnične ljubezni želi tudi slovenski skupnosti prav s tem delom v naših dneh posredovati žarek luči vere, upanja in ljubezni v temino in tegobo vsakdanjosti in opozoriti na živo prisotnost božjega kraljestva v svetu, kot nanj mogočno opozarja veliki francoski pesnik Milosti z vsemi svojimi stvaritvami.

—nj.

doma in po svetu

— Umril je v Ljubljani kipar Karel Putrih, star šele 49 let. Pripadal je skupini neodvisnih, ki je nastopala v letih med 1930-1940 in je bil poleg Staneta Kregarja, Miheliča in Omerze najmočnejši med njimi. Njegovi kipi krase zgradbo novega parlamenta v Ljubljani. Od leta 1949 je bil profesor na umetnostni akademiji v Ljubljani. Razstavljal je tudi v inozemstvu in je na mednarodni razstavi v Aleksandriji prejel prvo nagrado.

— Letos je slavila 130. obletnico obstoja Blasnikova tiskarna v Ljubljani. Tiskarno je ustanovil l. 1829 podjetni Idričan Jožef Blasnik, ki jo je kupil od Nemca Rezterja. Poslopje je bilo potem večkrat povečano in v letih po vojni zelo modernizirano. V njej je bila natisnjena prva številka Kranjske čebelice l. 1830 in prva izdaja Prešernovih poezij. Blasnik je tudi tiskal Novice in začel izdajati Pratikto, ki je sloves pratikarstva med nami zelo dvignila. Blasnik je tiskal skoraj vse knjige Slovenske Matice in tiskal tudi Cankarjeve zbrane spise.

— Prof. Janko Lavrin je bivši profesor univerze v Nottinghamu in živi sedaj kot upokojeni profesor v Londonu, kjer je postal referent za slovanske oddaje na londonski radijski postaji BBC. Poleti živi v Piranu v Istri, kjer ima svojo vilo, potem pa potuje po Balkanu in Sredozemlju. Njegova soproga je znana slikarka, ki bo priredila razstavo svojih del v Skoplju. Letos je prof. Lavrin vodil v Piranu poletni seminar za inozemske slaviste in je prireditev zelo dobro uspela. Po zaključku seminarja je dajal izjave in navajal, da je v Angliji veliko zanimanje za slavistiko. Sam pripravlja nove prevode iz slovenske književnosti in potem misli napisati antologijo jugoslovanskega pesništva, v katero bo seveda vključil tudi slovenske pesnike, ki jih bo prevajala med drugimi tudi Japonka Gloria Komai, ki živi v Angliji. Zelo dobro pozna dela Prešerna. Ko se vrne v London bo priredil večer slovenske lirike, na katerem bi naj sodelovali udeleženci seminarja v Piranu.

— Riko Debenjak je razstavljal na mednarodni slikarski razstavi v Sao Paulu v Braziliji. Za svoje grafike je prejel prvo nagrado.